

Muziek en bewegen in de klas

Binnen de afdeling Funderend BeroepsOnderwijs (FBO)¹ van het Koning Willem I College wordt sinds enkele jaren gewerkt met muziek en bewegen in de klas. Na een jaar pionieren werd het tijd voor een meer gestructureerde aanpak. Daarbij wordt gebruikgemaakt van de resultaten van het onderzoek dat door één van de docenten (Martijn Traxel) in het kader van zijn masterthesis in 2019 verricht werd op de afdeling. In dit artikel worden de aanpak en de ervaringen tot nu toe beschreven. **EMIEL HEEFER, ZAMORA HENDRIKS EN LIDY VAN OERS**

RON CLARK

De aanleiding voor muziek en bewegen in de klas is het werkbezoek van de afdelingsdirecteur Liesbeth de Backer aan [The Ron Clark Academy](#) in de USA. Daar zag zij in de praktijk het effect van het werken met muziek en bewegen in de klas bij een doelgroep die vergelijkbaar is met entree-opleidingen in Nederland. Het werken met muziek en bewegen is bij de Ron Clark Academy onderdeel van de strategie van constant uitdagen door de meest innovatieve instructietechnieken in te zetten. De instructietechnieken doen een beroep op de interesse van leerlingen en zorgt zo voor betrokkenheid van leerlingen (R. Clark, 2005). Uit onderzoek blijkt dat zowel bewegen als muziek een positief effect heeft op het leren van kinderen en jongeren. Ze wekken ook bij de deelnemers van de entree-opleidingen de interesse en de betrokkenheid bij schoolwerk op, zoals bleek uit het verkennend onderzoek van Martijn Traxel (2019).

DOEL: BINDEN EN BOEIEN

Het belangrijkste doel van muziek en bewegen in de klas bij FBO, is het stimuleren van studenten om zich actief te binden aan en te laten boeien door het onderwijspro-

gramma dat geboden wordt. Muziek en bewegen moet zorgen voor ontspanning, zodat de spanningsboog optimaal blijft en het leren goed ondersteund wordt. Vanuit positiviteit en creativiteit wordt gezocht naar de beste manier van ontwikkelen van de student, zodat de studenten (die niet zo vanzelfsprekend naar school gaan) het wel doen en blijven doen. Het plezier van samen leren staat daarbij voorop.

Het doel is verwoord in visie en missie van het team ten aanzien van muziek en bewegen in de klas.

- Visie : Door middel van muziek en bewegen stimuleren wij onze leerlingen om zich actief te binden en boeien aan het reguliere onderwijsprogramma.
- Missie: Bij muziek en bewegen binnen het FBO speelt positiviteit en creativiteit een grote rol bij de ontwikkeling van de student. Binden en boeien is een belangrijke ondersteuning voor het reguliere onderwijsprogramma.

DE AANPAK

Na een jaar pionieren, uitproberen, professionaliseren en materialen aanschaffen, heeft het team de aanpak gestructureerd. De aanpak

vloeit voort uit de visie en missie en de afspraken die de docenten samen gemaakt hebben. De eerste afspraak daarbij is, dat docenten iedere dag gebruikmaken van muziek en bewegen in de klas. Dat kan kort zijn (10 minuten muziek om iets te vieren) of een langere tijd, met een werkvorm om te leren eraan verbonden. De werkvormen worden gekozen uit een centrale databank, die zij gezamenlijk opbouwen. Docenten kunnen werkvormen kiezen die dicht bij henzelf blijven, maar zij worden uitgenodigd om daarbij de eigen grenzen te verleggen. De docent zet de werkvormen bewust en doelgericht in en zorgt ervoor dat de studenten ook het doel kennen en ervaren.

Afspraken:

- Wij zetten muziek en bewegen elke dag in tijdens onze lessen.
- Wij gebruiken het materiaal dat op het portaal staat om de lessen vorm te geven.
- Wij maken actief gebruik van instrumenten en sportief materiaal.
- Wij doen ons best om ons te verdiepen in de muziekstijlen van elkaar.
- Wij komen in beweging bij verschillende vakken.

- Wij gaan naar buiten en ontdekken de wereld buiten school

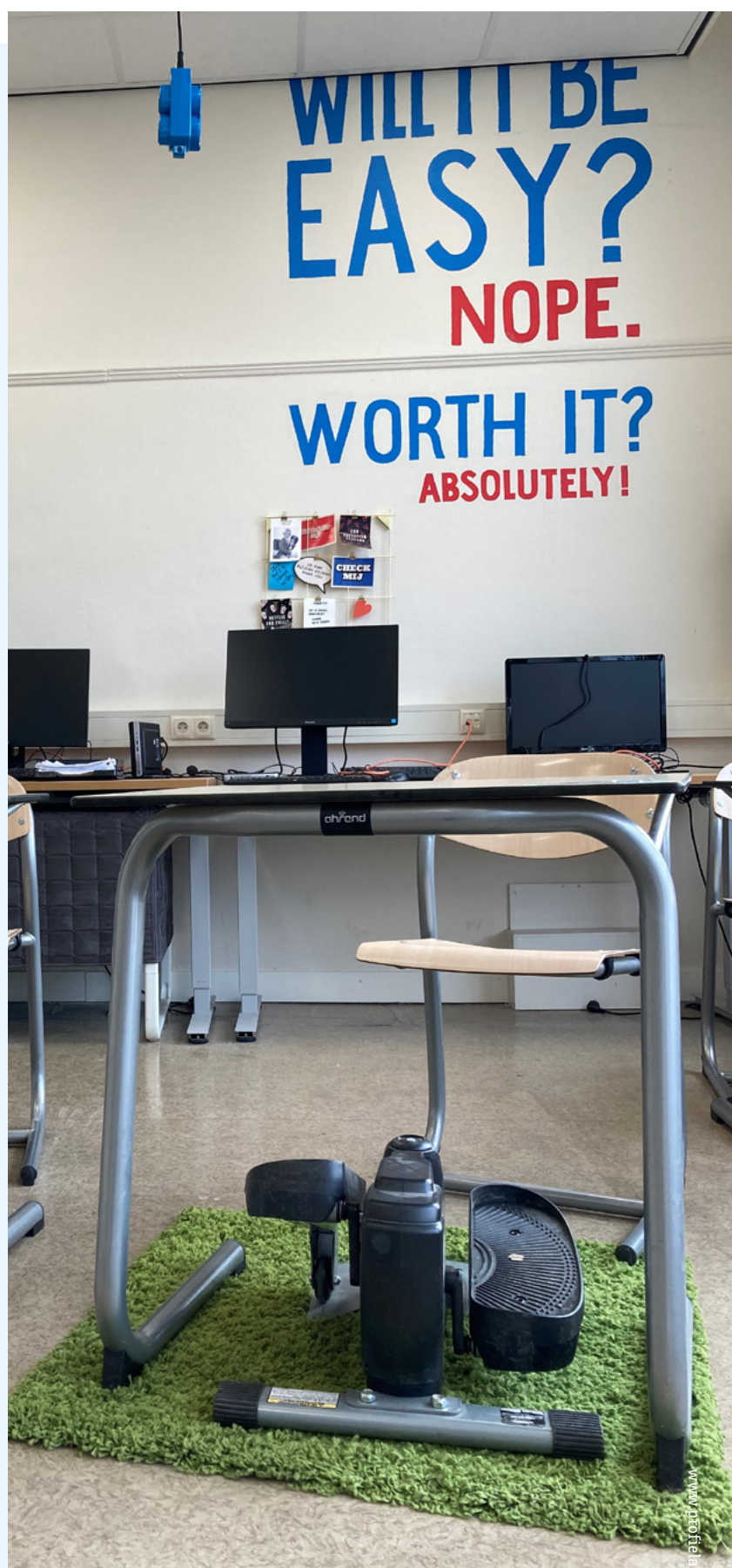
De werkvormen worden ingezet met verschillende doelen: voor plezier, het verhogen van het welzijn, het geven van enige ruimte, het vieren van successen en voor het ondersteunen van het leren, het verhogen van de concentratie of voor het 'leuker' maken van leren. Voor het leuker maken wordt bijvoorbeeld bij Nederlands aandacht besteed aan rap-teksten. Een voorbeeld van het ondersteunen van concentratie is het gebruiken van achtergrond muziek bij het maken van opdrachten, of het gebruik van een elastiek (bouncy band) aan de stoelpoot, waarmee de student zijn bewegingsdrang kwijt kan en minder afgeleid wordt. De docent zorgt ervoor dat hij samen met de studenten de werk- en leersfeer doelbewust zo optimaal mogelijk maakt met behulp van muziek en bewegen.

MUZIEK EN BEWEGEN CREËERT ZICHTBAAR EEN PRETTIGE LEEROMGEVING

Om te voorkomen dat bepaalde werkvormen heel vaak en andere niet of weinig toegepast worden, hebben de mentoren een coördinerende taak. Mentoren overleggen maandelijks met de docenten van hun klas en maken concrete afspraken over de inzet van muziek en bewegen in de klas.

ONTWIKKELEN VAN WERKVORMEN

Met hulp van hbo-studenten muziektherapie wordt de databank aange- »

vuld met muziek- en bewegingswerk-
vormen. De studenten ontwikkelen
muziekwerkvormen voor de vakken
rekenen, Nederlands en burgerschap.
Docenten van FBO koppelen de werk-
vormen aan het lesprogramma. Aan
het hoofdstuk 'verhoudingen' van het
vak rekenen is een werkvorm gekop-
peld, waarbij met verhoudingen een
ritme gemaakt of ontdekt wordt,
door te spelen met instrumenten.

STUDENTEN ONTWIKKELEN MUZIEK- WERKVORMEN VOOR DIVERSE VAKKEN

Voor de jaarlijn Nederlands, is er een
muziekwerkvorm bij het onderwerp
'werkwoorden'. Eerst luisteren naar
een lied, dan de uitgereikte tekst aan-
vullen met de juiste vervoegingen.

Ook worden er algemene werk-
vormen ontwikkeld door docenten.
Maandelijks wordt er binnen het
team een ontwikkelde werkvorm
gepresenteerd en toegevoegd aan de
databank.

PROFESSIONALISEREN VAN DOCENTEN

De ontwikkelde werkvormen worden
door de docenten in verschillende
groepen uitgeprobeerd, eventueel
aangepast en gekoppeld aan het
lesprogramma. Bij het uitproberen
zijn steeds twee docenten aanwezig
zijn, waarbij één docent de werkvorm
uitvoert uit en de andere obser-
veert. De observerende docent geeft
feedback waarmee de werkvorm zelf
verbeterd en aangepast wordt, maar
eventueel ook de aanpak van de
docent. Zo professionaliseren docen-
ten elkaar bij het leren werken met

nieuwe werkvormen en methodieken. Soms moet het zelfvertrouwen daarbij groeien. Uit het onderzoek van Martijn Traxel kwam naar voren dat docenten met name ten aanzien van muziek en bewegen zich niet zomaar thuis voelen. Daarom is het team vorig jaar geschoold door een muziekdocent, om te leren hoe je muziek en werkvormen met muziek in kunt zetten, zonder zelf muzikaal te hoeven zijn.

Naast het structurele dagelijkse aanbod van muziek en bewegen in de klas zijn er jaarlijks terugkomende activiteiten waar de hele afdeling aan meedoet: Sportdagen, Rap en Rijnweek, een gastles van de stadsdichter, een dj workshop etc..

MATERIALEN

Om de werkvormen goed uit te kunnen voeren, beschikt de afdeling over verschillende muziekinstrumenten en sport- en bewegingsmateriaal. Denk aan gitaren, ukeleles, dj booth, djembé, boomwhackers, microfoons, synthesizer, mobiele geluidsinstallaties, maar ook sambaballen, tamboerijnen en houten stokjes. Om te kunnen bewegen tijdens de lessen hebben de studenten en docenten de beschikking over 'fietsjes' (trappers) voor onder de tafel en elastieken (bouncy bands) tussen de tafelpoten. Daarnaast zijn er voetballen, basketballen, badmintonrackets, tafeltennismaterialen en pionnen in overvloed aanwezig. Tot slot staat er ook in ieder lokaal een 'hygiëne mandje', dat gekoppeld is aan jezelf presenteren, met daarin deo, gel, zakdoekjes, etc.. In de hele inrichting van de lokalen vind je elementen die bijdragen aan een positief klimaat.

RESULTAAT

Muziek en bewegen creëert zichtbaar een prettige leeromgeving waar ruimte is voor creativiteit, spel en

Verspreiding gedachtegoed muziek en bewegen

Het team van de afdeling Fun-derend BeroepsOnderwijs werkt inmiddels ook samen met het team van de niveau 2 opleidingen. Middels een maandelijkse nieuwsbrief met nieuwe lesideeën op het gebied van muziek en bewegen voor beide afdelingen (FBO = entree en KMVO = niveau 2) werken ze aan een grotere verspreiding van het gedachtegoed en worden daarvoor praktische handvatten aangereikt. Het plan is om dit uiteindelijk met de gehele school te gaan doen.

Literatuur

- > Clark, R. (2005). *The excellent 11: Qualities Teachers and Parents Use to Motivate*. NY, USA: Hyperion.
- > Traxel, M. (2019). *Muziek en bewegen binnen het entree onderwijs. Masterscriptie, maatschappijleer/maatschappijwetenschappen, Fontys Hogescholen*.

Noot

1. De afdeling FBO verzorgt entree-opleidingen op het gebied van horeca, zorg, techniek, mobiliteit en verkoop.

interactie met elkaar. Zo wordt leren leuk. Er kan geconcludeerd worden dat bij veel van de ontwikkelde werkvormen de studenten (en docenten) erg veel plezier beleven. Dat is een resultaat om trots op te zijn en vooral ook brandstof om op verder te gaan. De werkgroep blijft in beweging en neemt het hele team mee. ■

EMIEL HEEFER EN ZAMORA HENDRIKS ZIJN LERAAR AAN DE AFDELING FBO, LIDY VAN OERS IS TRAINER / ONDERWIJSKUNDIG ADVISEUR AAN KONING WILLEM I COLLEGE | ACADEMIE VOOR TEACHING & LEARNING